

CYMELIA ZE STAREJ SZAFY

*(Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza
powstańca z r. 1863 wspomnienia)*

*ze zbiorów
Biblioteki Publicznej
im. Marii Konopnickiej
w Suwałkach*

WSTĘP

Wspomnienia, autobiografie i wszelkiego rodzaju pamiętniki stanowią niewyczerpalne źródło wiedzy o czasach i ludziach współczesnych autorom tychże relacji. Przy czym należy zauważyć, iż w większości przypadków publikacje te czyta się z wielką przyjemnością i zainteresowaniem, tym bardziej jeśli dotyczą one miejsc i osób, które są nam w jakiś sposób bliskie i znajome.

Dziś więc sięgamy po pozycję szczególną z kilku względów.

- po pierwsze są to wspomnienia dotyczące zdarzeń związanych z Suwalszczyzną,
- po drugie ich autorem jest rotmistrz Józef Karpowicz – powstaniec styczniowy wywodzący się z powiatu mariampolskiego,
- po trzecie osobą, która przyczyniła się do powstania i spisania tych wspomnień był Jan Konrad Obst – człowiek wyjątkowy, wielce zasłużony dla sprawy polskiej i polskości,
- dodatkowym atutem tego egzemplarza książki jest odręczny podpis na stronie tytułowej sporządzony ręką Marii Brzosko-Zielińskiej – suwalskiej nauczycielki, redaktorki „Kurieru Ziemi Suwalskiej” i społeczniczki.

OBST, Jan (1876-1954). G.Z. Region

Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza powstańca z r. 1863 wspomnienia / Jan Obst.

Wilno : Dziennik Wileński, 1928 (Wilno : Drukarnia „Dziennika Wileńskiego”). - 231 s., 1 k. tabl. ; portr. ; 16 cm.

Karpowicz, Józef (1842-1913) ; Powstanie styczniowe (1863-1864) ; Powstańcy styczniowi ; Pamiętniki i wspomnienia

94(438).07
929(438)Karpowicz J.

Karta katalogowa wspomnień J. Karpowicza dostępnych w zbiorach Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej w Suwałkach

Książka

Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza powstańca z r. 1863 wspomnienia / Jan Obst.

Wilno : [Dziennik Wileński](#), 1928 (Wilno : Drukarnia „Dziennika Wileńskiego”). - 231 s., 1 k. tabl. ; portr. ; 16 cm.

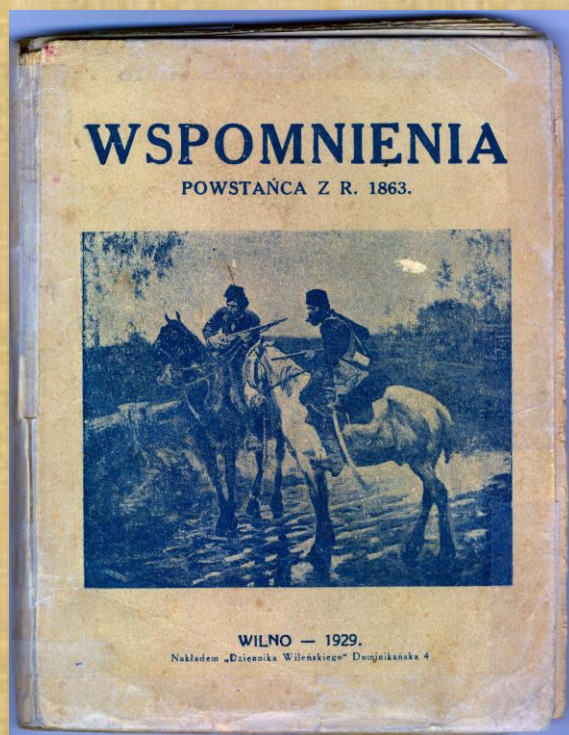
Hasło przedmiotowe: [Karpowicz, Józef \(1842-1913\)](#) ; [Powstanie styczniowe \(1863-1864\)](#) ; [Powstańcy styczniowi](#) ; [Pamiętniki i wspomnienia](#)

brak informacji o dostępności ↗

Czytelnia Książek

Brak informacji o dostępności pozycji do wypożyczenia: sygn. G.Z. Region

Zrzut ze strony katalogu suwalskiej biblioteki, https://www.suwalki-bp.sowwwa.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=repl&plnk=q__obst&sort=bytitle&view=1 [Dostęp: 10.03.2019].

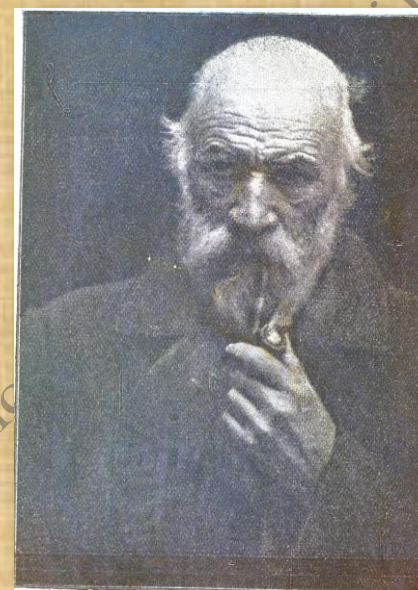
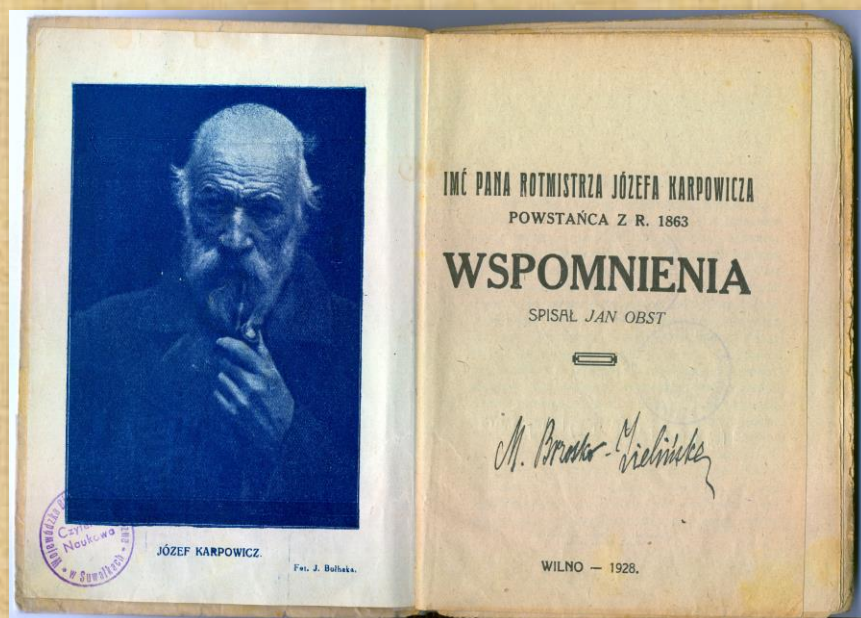

Książka trafiła do zbiorów suwalskiej biblioteki w sierpniu 1981 r. jako dar. Ówczesnie jej wartość wyceniono na 30 zł.

Włączona została do zasobów czytelnicy, do tzw. Gabinetu Zbiorów, który gromadzi najbardziej wartościowe, ciekawe i unikalne wydawnictwa zwarte i ciągłe.

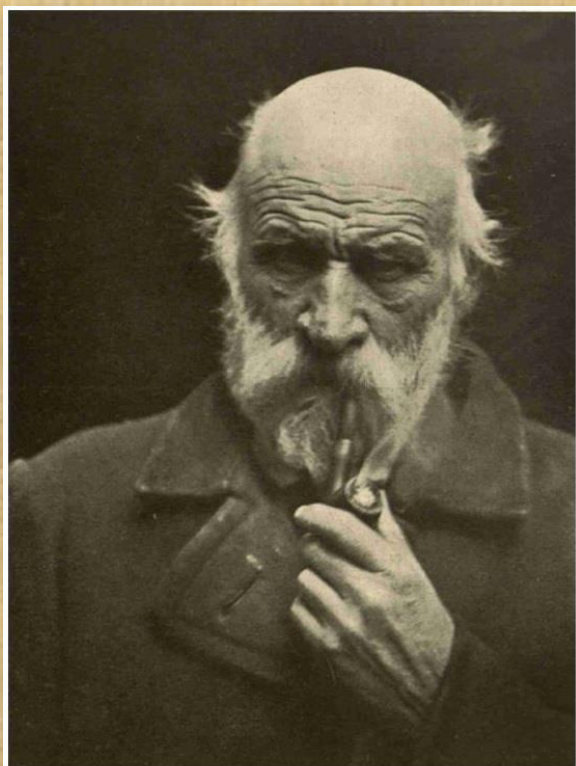
Egzemplarz książki *Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza powstańca z r. 1863 wspomnień*, widok okładki z przodu i z tyłu.

Edycją wspomnień Karpowicza zajęła się drukarnia „Dziennika Wileńskiego” mieszcząca się przed II wojną światową przy ulicy Mostowej nr 1 w Wilnie¹. Wydano je w poręcznym niedużym formacie (12x16 cm). Publikacja zawiera 231 liczbowanych stron, miękką okładkę, sztyty trzon (blok). Stronę tytułową poprzedza frontysepis przedstawiający Józefa Karpowicza. Autorem zdjęcia był Jan Bułhak² – nazywany ojcem polskiej fotografii.

¹ Szerzej o „Dzienniku Wileńskim” w okresie międzywojennym w artykule Macieja Wojteckiego *Nie tylko „Żagary”. Działy i dodatki studenckie do polskich pism codziennych w międzywojennym Wilnie*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2015, t. 18, z. 2, s. 5-28.

² Był wykładowcą na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W jego pracach widoczne są wpływy grafiki i malarstwa. Zob.: http://janbulhak.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=56 [Dostęp: 20.03.2019].

Józef Karpowicz (1842 - 1913)

Bohaterem a zarazem autorem wspomnień był rotmistrz **Józef Karpowicz (1842-1913)** – powstaniec styczniowy, zesłaniec. Używał nazwiska Teodor Stefański³.

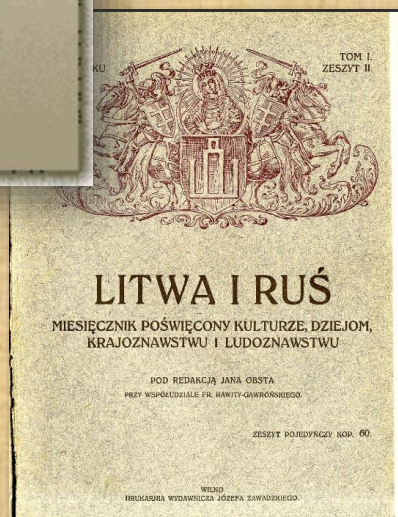
Urodził się we wsi Nendrynie, w gminie Antonowo, w powiecie mariampolskim. Pochodził, jak sam wspominał, z *rodziny żołnierskiej. Dziadek mój (...) był z Napoleonem pod Moskwą (...) zginął podczas powrotu, nie wiemy gdzie i kiedy*⁴. Ojciec, Andrzej Karpowicz brał udział w powstaniu listopadowym i styczniowym.

Józef Karpowicz z wykształcenia ślusarz pracował w warsztatach kolejowych w Warszawie, gdzie zetknął się z działaczami ruchu niepodległościowego. Jako maszynista – przewoził nielegalne druki na trasie Warszawa-Łapy i Warszawa-Wilno. Po wybuchu powstania styczniowego walczył na terenie Augustowskiego w różnych oddziałach. Przebywał również na emigracji w Dreźnie i Paryżu. Latem 1864 r. został aresztowany i skazany na zsyłkę, na Sybir, na 12 lat ciężkich robót. To właśnie powstańcze

losy Karpowicza są motywem przewodnim wspomnień wydanych w prezentowanym tomie.

³ W. Śliwowska, *Warsztat informacyjny do badań losów uczestników powstania styczniowego*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 2002, t. 2, s. 7-15.

⁴ J. Obst, *Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza powstańca z r. 1863 wspomnienia*, Wilno 1928, s. 15.

Ciekawą postacią jest **Jan Obst (1876-1954)**, który spisał i przyczynił się do wydania relacji Karpowicza.

Obst był redaktorem, wydawcą i historykiem, człowiekiem, który potrafił zaznaczyć swoją obecność w życiu literackim i kulturalnym międzywojennego Wilna, m. in. zakładając istniejące do dziś Muzeum Adama Mickiewicza przy zaułku Bernardyńskim⁵. Dwie prace Lilianny Narkiewicz, tj. *Życie i spuścizna Jana Obsta*, Wilno 2001 oraz druga, znacznie obszerniejsza, *Jan Konrad Obst – publicysta, wydawca, historyk: (1876-1954)*, Bydgoszcz 2004 stanowią swoiste kompendium wiedzy na temat jego osoby.

Kto liczy na wdzięczność – tym samym utracił do niej wszelkie prawa pisał Obst na łamach wydawanego w Wilnie czasopisma „Litwa i Ruś”. Znamienne to słowa, które w pełni oddają istotę jego pracy i działalności.

⁵ L. Narkiewicz, *Życie i spuścizna Jana Obsta*, Wilno 2001, s. 5.

Przeglądając suwalski egzemplarz wspomnień Karpowicza uwagę zwraca odręczny autograf na stronie tytułowej: M. Brzosko-Zielińska. Prawdopodobnie książka znalazła się w zbiorach prywatnych Marii Brzosko-Zielińskiej suwalskiej nauczycielki, redaktorki, wydawcy pierwszego numeru „Kuriera Ziemi Suwalskiej”⁶ – dziennika ukazującego się od 21 października 1930 r.

Maria Brzosko-Zielińska urodziła się 1 kwietnia 1887 r. w Wyłkowyszkach. Jej ojcem był **Henryk Brzosko (1842-1917)** suwalski notariusz - działacz Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności, członek suwalskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego⁷.

W 1908 r. Maria wyszła za mąż za Stanisława Zielińskiego - lekarza. W 1912 r. ukończyła uniwersytet w Bernie, w stopniu doktora filozofii. Działała aktywnie społecznie m. in. w suwalskim oddziale Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego⁸.

⁶ Zob.: Suwałki miasto nad Czarną Hańczą, red. J. Kopciał, Suwałki 2005, s. 394.

⁷ A. Matusiewicz, Szpital w Suwałkach : dzieje i ludzie : 1842-1985-2015, Suwałki 2015, s. 430.

⁸ Zob.: A. Matusiewicz, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze 1907-1950, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze 1950-2007 w Suwałkach, Suwałki 2010, s. 38-39.

Maturzyści i grono pedagogiczne Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Suwałkach - 1948 r. Maria Brzosko-Zielińska siedzi w drugim rzędzie, piąta od lewej. Źródło fot.: *I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Suwałkach w latach 1944-2016*, red. A. Kozłowska, A. Matusiewicz, Suwałki 2016.

Przed II wojną światową pracowała jako nauczycielka w suwalskim Seminarium Męskim i Żeńskim oraz gimnazjum żeńskim, w okresie powojennym w Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Konopnickiej, gdzie w latach 1944-1951 wykładała m. in. język niemiecki, geografię, historię. Razem z Mieczysławem Łojewskim napisała i wydała w 1933 r. *„Przewodnik po Wigrach”*. Był to pierwszy tak obszerny, solidnie opracowany i atrakcyjnie wydany informator o jeziorze i jego otoczeniu⁹. Zmarła 15 listopada 1855 r. w Suwałkach¹⁰.

⁹ A. Matusiewicz, *Historia krajoznawstwa na Suwalszczyźnie*, „Ziemia” 2006, s. 149.

¹⁰ A. Matusiewicz, *Kobiety w życiu społeczno-kulturalnym Suwałk przed 1914 rokiem*, [w:] *Zachodnie wzorce i wschodnie realia : przedstawicielki elit prowincjonalnych w XIX i pierwszej połowie XX wieku*, red. M. Dajnowicz, Białystok 2009, s. 118.

Bardzo dobrze pamiętam nie treść, ale to, co nastąpiło po klasówce z jęz. niemieckiego. Jedynej w ciągu 2 lat. Tego przedmiotu uczyła w ogólniaku p. dr Maria Brzosko-Zielińska. Trochę kulała po tym jak w Alpach złamała nogę. (Języka francuskiego uczyła p. prof. Umińska). Po lekcjach poczekałem na panią profesor i poprosiłem, ażeby nie oceniała mojej klasówki, ponieważ wszystko „ściągnąłem”. Bardzo zdumiona odpowiedziała, że nie wierzy własnym uszom. To pierwszy przypadek w jej wieloletniej pracy pedagogicznej, że ktoś się do ściągania przyznał. Wie dobrze, że większość zawsze ściaga. Zaprosiła mnie do swego mieszkania na dalszą rozmowę przy herbacie. Zaproponowała, ażebym został „szefem” gimnazjalnego koła PCK, którym ona się opiekowała. A w tym czasie z UNRA przychodziły paczki, które rozdzielał „zarząd” PCK.

Podczas posiedzenia Rady Pedagogicznej (1946/1947) wyszedł na chwilę prof. Franciszek Smagacz, który śmiejąc się, zwrócił się do mnie (E.N.) „co pan zrobił pani Zielińskiej, że tak zdecydowanie bierze pana w obronę.” Historyczka p. dr Wanda Maciejewska chciała panu dać z historii -dwóję. Natychmiast ostro zareagowała p. dr Zielińska i oświadczyła, że jeśli pani wstawi panu E.N. dwóję, to ja całej pani humanistycznej klasie z niemieckiego wstawię dwóję. Dlaczego? Bo tylko na tyle zasługują. Z historii otrzymałem „3”!!

Jeden z absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Suwałkach, Edward Naruszewicz – maturzysta z 1948 r., tak wspominał Marię Brzosko-Zielińską¹¹.

Tekst z: *I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Suwałkach w latach 1944-2016*, red. A. Kozłowska, A. Matusiewicz, Suwałki 2016.

¹¹ *I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Suwałkach w latach 1944-2016*, red. A. Kozłowska, A. Matusiewicz, Suwałki 2016, s. 158.

Nauczyciele

Lp.	Nazwisko i imię	Nauczany przedmiot	Lata pracy
1.	Andrulewicz Julitta		1958 ?
2.	Andrulewicz Stanisław	fizyka	1952-1968?
3.	Amuszkiewicz Jacek	informatyka	1994-1995
4.	Arasimowicz Danuta		1949-1950
5.	Augustynowicz Czesław	zajęcia praktyczne	1961-1964
6.	Augustynowicz Janusz Lech	chemia, fizyka	1970-2002
7.	Balicki Józef	geografia	1946-?
8.	Bałazy Jadwiga	historia	1969-1979?
9.	Banach Helena	język rosyjski	1965-1966
10.	Białoszczyńska Maria		1950-1958
11.	Bielawska Czesława	język łaciński	1950-1986
12.	Biniewska Teodora	język polski	1974-1991?
13.	Biniewski Józef ks.	religia	1957-1961
14.	Błażewicz Marta	muzyka	1975-1977
15.	Bogdan Marek	fizyka	1992-1993
16.	Bogucka Maria		1950-1958
17.	Bogucki Konstanty	wicedyrektor, wychowanie fizyczne	1950-1972
18.	Bogut Leokadia	religia	1957-?
19.	Borowa Janina	wychowawca internatu, kierownik internatu	1973-1977
20.	Borowiec Eugeniusz Aleksander	język polski	1963-1972
21.	Brażuk Antoni	geografia, przysposobienie wojskowe, wychowanie fizyczne	1947-1950
22.	Brażuk Władysława	nauczyciel zawodu	1947-1948
23.	Bryło Helena	matematyka, fizyka	1947-1950
24.	Brynda Leonarda	wychowanie fizyczne	1976-1981
25.	Brzóska-Zielińska Maria	język niemiecki, geografia, historia, zagadnienia życia współczesnego	1944-1951
26.	Bujakowski Stefan	chemia	?-1948
27.	Burak Władysław	wychowanie muzyczne	1967-1968
28.	Butkiewicz Alicja	nauka śpiewu	1944-1946, 1948-1949, 1950-1951
29.	Butkiewicz Wojciech	język francuski	2000-2002
29.	Butkiewicz Wojciech	język francuski	2000-2002

Inny absolwent Państwowego Gimnazjum im. Karola Brzostowskiego w Suwałkach – Ryszard Sroczyński - tak pisał: *Zawsze lubiłem historię. Przedmiotu tego uczyła u nas prof. Maria Brzóska-Zielińska. Była to osoba o głębokiej wiedzy, przy tym potrafiła zabarwić historię anegdotą i uczynić ją pasjonującą. Niestety, nie bardzo mogła zapanować nad sforą młodych dzikusów, którzy właśnie na jej lekcjach poculi, że mogą zrzucić gniotące jarzmo rygorów szkolnych i dać upust atawistycznym popędom. Raz nawet ktoś przyniósł świecę dymną i podpalił pod piecem. Potrafiliśmy jednak wzruszyć serce pani Marii, przyrzekając najuroczyściej solenną poprawę¹².*

Wykaz nauczycieli i wykładanych przedmiotów z: *I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Suwałkach w latach 1944-2016*, red. A. Kozłowska, A. Matusiewicz, Suwałki 2016.

¹² *Kronika zjazdu absolwentów z okazji 150-lecia szkoły średniej w Suwałkach (17-19 października 1986)*, oprac. red. G. Mikłaszewicz, Z. Cegiełko, Suwałki 1988, s. 69.

Tak oto od wspomnień imć rotmistrza Józefa Karpowicza przeszliśmy do historii Jana Obsta – założyciela wileńskiego Muzeum Adama Mickiewicza. A co jeszcze bardziej nieoczekiwane dotarliśmy do Suwałk, by odkopać z zapomnienia osobę skromnej suwalskiej nauczycielki - Marii Brzosko-Zielińskiej.

Cytując nieodżałowanego Czesława Niemena można w tym miejscu śmiało powiedzieć: *Dziwny jest ten świat, świat ludzkich spraw.*

Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej (Suwałki)

Bibliografia

- *I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej w Suwałkach w latach 1944-2016*, red. A. Kozłowska, A. Matusiewicz, Suwałki 2016.
- *Kronika zjazdu absolwentów z okazji 150-lecia szkoły średniej w Suwałkach (17-19 października 1986)*, oprac. red. G. Mikłaszewicz, Z. Cegiełko, Suwałki 1988.
- Matusiewicz A., *Historia krajoznawstwa na Suwalszczyźnie*, „Ziemia” 2006.
- Matusiewicz A., *Kobiety w życiu społeczno-kulturalnym Suwałk przed 1914 rokiem*, [w:] *Zachodnie wzorce i wschodnie realia : przedstawicielki elit prowincjonalnych w XIX i pierwszej połowie XX wieku*, red. M. Dajnowicz, Białystok 2009.
- Matusiewicz A., *Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze 1907-1950, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze 1950-2007 w Suwałkach*, Suwałki 2010.
- Matusiewicz A., *Szpital w Suwałkach : dzieje i ludzie : 1842-1985-2015*, Suwałki 2015.
- Narkowicz L., *Życie i spuścizna Jana Obsta*, Wilno 2001.
- Obst J., *Imię pana rotmistrza Józefa Karpowicza powstańca z r. 1863 wspomnienia*, Wilno 1928.
- *Suwałki : miasto nad Czarną Hańczą*, red. J. Kopciał, Suwałki 2005.
- Śliwowska W., *Warsztat informacyjny do badań losów uczestników powstania styczniowego*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski” 2002, t. 2.
- *Środowisko inteligenckie Suwalszczyzny oraz ziem ościennych w okresie zaborowym i II Rzeczypospolitej : studia i artykuły*, red. M. Dajnowicz, A. Matusiewicz, K. Skłodowski, Suwałki-Białystok 2007.

Netografia

- Janbulhak.pl, http://janbulhak.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=56 [Dostęp: 20.03.2019].

Dziękujemy za uwagę
i zapraszamy do korzystania z naszych zbiorów

Biblioteka Publiczna
im. Marii Konopnickiej
ul. Emilii Plater 33 A
16-400 Suwałki

<http://bpsuwalki.pl>

e-mail: sekretariat@bpsuwalki.pl

czytelnia@bpsuwalki.pl

sekretariat: tel. 87 565-62-46

czytelnia: tel. 87 565-62-46 w. 19